

Duško Vejnović, redovni profesor Univerziteta u Banjoj Luci, predsjednik Evropskog defendologija centra Banja Luka i glavni i odgovorni urednik časopisa Defendologija i Sociološki diskurs

FUNKCIONISANJE DEMOKRATIJE U DUBOKO PODIJELJENIM DRUŠTVIMA-VELIKI PROBLEM ZA BiH (IV) - Centripetalni pristup

„Ponekad se čovjek pita da nije duh većine balkanskih naroda zauvijek zatrovan i da možda nikada više neće moći ništa drugo do jedno: da trpi nasilje ili da ga čini.“

Ivo Andrić

Zagovornici centripetalizma ili integracionizma se zalažu za drugačiji izbor političkih institucija koji se razlikuje od konsocijacijske široko prihvaćene ortodoksije. Konsocijacijski pristup je plauzibilan u postkonfliktnoj izgradnji države jer manjinskim ili isključenim grupama daje političku predstavljenost, međutim, dugoročno gledano, javlja se problem nepotpune demokratizacije i/ili povratka u političku nestabilnost. Konsocijacija podstiče izgradnju mira ali i daje sužen okvir za funkcionisanje demokratije. Dugoročno gledano ona zamrzava socijalne rascjepe, koji su izraženi u BiH i dodatno ih produbljuje jer institucionalni okvir u sebe preslikava etničke podjele bez mehanizama njihovog prevazilaženja. Politički sistem se nalazi u pat-poziciji, vlade su imobilne i nestabilne, a unutar federalnih jedinica jača secesionizam zbog slabe povezanosti sa političkim centrom, tj. konsocijacija podstiče centrifugalno političko takmičenje. Centripetalizam predstavlja teorijski pristup u odabiru političkih institucija koji fokus političkog takmičenja usmjerava prema političkom centru kako bi se oslabile snažne etničke podjele i podstaknulo političko umjerenjaštvo koje premošćuje etničke podjele. Time bi se izgradio snažan politički centar koji bi suzbijao centrifugalne tendencije u sistemu. Prva i najvažnija institucija koja doprinosi tome je izborni sistem. Donald Horovic daje argumente u prilog izbornog sistema alternativnog glasa (AG) koji predstavlja većinski sistem apsolutne većine. Alternativni glas u sprezi sa jednomandatnim multietničkim izbornim jedinicama treba da podstakne političke stranke i kandidate da traže podršku i od drugih etničkih grupa kako bi dobili apsolutnu većinu i bili

izabrani. Suprotno PR-u koji podstiče stranke da se obraćaju samo svojoj etničkoj grupi, AG treba da doprinese međuetničkoj toleranciji i dijalogu, što je prioritarno potrebno BiH. Priroda institucije izbornog sistema kakav je AG tjera stranke i kandidate da se udružuju u predizborne koalicije. Široke političke platforme i multietničke koalicije bi trebale da premoste etničke antagonizme. Umjesto parlamentarne vlasti, centripetalisti predlažu prezidencijalizam. Oni su svjesni svih ograničenja koje prezidencijalizam može sa sobom da nosi u duboko podijeljenim društvima, međutim, on i nije sam po sebi toliko loš i treba ga kombinovati sa posebno dizajniranim drugim institucijama kako bi se pokazao efikasnim. Predsjednik izabran prema sistemu AG-a predstavlja ličnost za koju je glasala apsolutna većina pripadnika etničkih grupa i koji je za te grupe najprihvatljiviji. Pored toga, pod pritiskom neinstitucionalizovanog i fragmentiranog stranačkog sistema, kao i nestabilnih skupštinskih većina, predsjednik predstavlja kohezivni faktor zbog posjedovanja stabilne političke moći koja može kompenzovati nestabilnost parlamenta i vlade. Centripetalisti slično kao i konsocijacionisti smatraju da je federalizam pogodan za duboko podijeljena društva, ali nude jedan drugačiji oblik federalizma od onog za kojeg optiraju konsocijacionisti. Federalni aranžman treba da se sastoji od etnički heterogenih, tj. multietničkih federalnih jedinica kojih bi trebalo biti više nego što je etničkih segmenata u državi. U konsocijacijskom slučaju federalne jedinice su etnički homogene i njihov broj se podudara sa brojem etničkih segmenata zbog čega vremenom institucionalni aranžman daje legitimitet etničkim grupama da traže veću autonomiju i teže prema secesiji. U etnički heterogenim federalnim jedinicama političari bi bili prinuđeni na međugrupnu kooperaciju, a federalizam bi poslužio i u izborne svrhe tako što bi iscrtao granice etnički heterogenih izbornih jedinica koje bi uticale na umjerenije strategije političkih stranaka. **„Ako postanemo potpuno svjesni da smrtna opasnost dolazi od naše razjedinjenosti, onda ćemo shvatiti ono bitno: osnovni neprijatelj je u nama... Glavni neprijatelj je doista u nama.“** (Edgar Morin).